

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

Важливим елементом загальної культури педагога, яка втілює у собі знання, вміння, навички та індивідуальні риси його особистості, є його педагогічний досвід. Він розвивається, збагачується протягом усієї діяльності педагога, що зумовлено постійними змінами у практичній педагогічній діяльності, освітніх надбаннях педагога.

Педагогічний досвід – сукупність знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі навчально-виховної роботи. На основі педагогічного досвіду формується педагогічна майстерність учителя. Водночас він є джерелом розвитку педагогічної науки, своєрідним пробним каменем під час експерименту, перевірки істинності теорій, концепцій, прогнозів тощо. Аналіз результатів експериментальної роботи, тобто спеціально організованого педагогічного досвіду, дає змогу довести істинність чи неправомірність теоретичного знання, перевірити оптимальність рішень, вірогідність прогнозів та ін. Здобуті під час навчання у вищих педагогічних закладах знання тільки у шкільній практиці стають гнучкими і глибокими, оптимізують педагогічні дії вчителя. У процесі педагогічної діяльності досвід осмислюється, оновлюється, спираючись на психолого-педагогічну науку.

Активізує розвиток педагогічної майстерності і вивчення чужого досвіду, порівняння його з власним. Педагогічний досвід повинен виражатися в технології навчально-виховного процесу, виявленні взаємозалежності його компонентів. Даний аспект є проявом внутрішньої суперечності між здобутим досвідом і мотивами та планкою, встановленою соціумом у відповідності до наявної сукупності педагогічних здобутків.

Передовий педагогічний досвід – творче, активне засвоєння і реалізація вчителем у практичній діяльності засобів і принципів педагогіки з урахуванням актуальних проблем і конкретних умов, особливостей дітей, учнівського колективу й особи вчителя. Характерною особливістю передового педагогічного досвіду є його спрямування на розв'язання актуальних проблем навчально-виховного процесу школи. На сучасному етапі такими проблемами є використання комп'ютерної техніки у навчальному процесі, формування правової культури, підприємливості молоді людини та ін. Передовому педагогічному досвіду властива новизна, яка виокремлює його з контексту позитивної діяльності педагогів. Досвід можна вважати передовим тільки за умови, що він забезпечує високі результати навчально-виховної діяльності вчителя, які мають бути не випадковими, а наслідком застосування продуманої системи навчання й виховання. Важливим його показником є стабільність. Це означає, що результативність навчання і виховання має бути перевірена часом.

Перспективність передового педагогічного досвіду передбачає, що він «працює» й у практичній діяльності інших педагогів, його можна поширювати, втілювати в життя. З огляду на особливості діяльності педагога, передовий досвід може бути новаторським або зразковим. Новаторському педагогічному досвіду властиві оригінальність, новизна. Досвід педагога-новатора, що має експериментальний характер, називають дослідницьким. Якщо йдеться про вдосконалення форм, методів, засобів навчання і виховання на основі творчого їх використання, то такий досвід є раціоналізаторством.

Зразковий педагогічний досвід – це сумлінна діяльність учителя, який уміло використовує досягнення педагогічної науки, методичні рекомендації вчених, методистів, досвід інших педагогів, і на цій основі його навчально-виховна робота є зразком для інших. Передовому вчителю властиві науково-педагогічне мислення, яке характеризується здатністю: аналізувати виховні явища в сукупності, взаємозв'язку та взаємозалежності; простежувати генезу впливу педагогічних взаємодій і впливів; співвідносити педагогічну дію з цілями і результатами навчання й виховання; охоплювати всі типи і способи мислення аналізувати і синтезувати педагогічні явища, розрізняти педагогічну істину й помилки; відмовитися від усталених шаблонів і стереотипів, шукати і знахо-

дити нові оцінки, узагальнення, підходи, дії; використовувати нові ідеї в практичному і творчому пошуку; виявляти мислительну гнучкість і оперативність; співвідносити тактичні й стратегічні дії. Школа повинна стимулювати пошук учителів, які працюють творчо. Передусім її має очолювати добре підготовлений керівник, здатний створити в педагогічному колективі творчий настрій, здоровий морально-психологічний клімат, сприятливі матеріально-технічні, санітарно-гігієнічні умови праці. Для організації творчої діяльності педагогічного колективу необхідна відповідна теоретична і практична підготовка вчителів, володіння методикою творчих пошуків. Важливо, щоб педагогічний колектив працював над суспільно значущою для школи і посиленою темою, усвідомлював мету і завдання творчого пошуку, забезпечив раціональний розподіл і кооперацію праці. Водночас педагоги повинні бути звільненими від невластивих їм функцій, а результати їхніх пошуків мають належно стимулюватися [2].

На основі вивчення наукових праць І. Жерносека, М. Красовицького, В. Крижка, С. Крисюка, В. Лозової, Є. Павлютенкова, М. Скаткіна, А. Троцько, М. Фіцули та інших науковців можна зробити висновок, що педагогічний досвід – це сукупність знань, умінь і навичок, набутих викладачем у процесі професійної діяльності. Передовий педагогічний досвід є результатом творчого пошуку педагогів, який виявляється в розробці принципово нових педагогічних ідей, засобів, технологій чи в істотно модифікованих відповідно до актуальних завдань навчання й виховання молоді існуючих форм, методів і прийомів педагогічної роботи. Отже, передовий педагогічний досвід об'єднує відпрацьовані у практичній діяльності окремих педагогів відтворювані методи, прийоми і способи навчання й виховання, які забезпечують отримання високих результатів без додаткових витрат часу й зусиль учасників педагогічного процесу. Науковці вважають, що характерними ознаками і водночас критеріями передового педагогічного досвіду є такі: новизна; висока результативність; репрезентативність; стабільність; прогностичність; спадкоємність; перспективність [1].

Передовий педагогічний досвід фіксують у процесі внутрішкільного контролю на педагогічних читаннях, конференціях тощо. Щоб він став надбанням масової практики, його потрібно вивчати й узагальнювати, що передбачає такі етапи роботи

а) визначення педагогічної проблеми та об'єкта вивчення. На цьому етапі формують тему досвіду, обґрунтовують її актуальність, формують групу для його вивчення;

б) попереднє вивчення досвіду. Цей етап передбачає попереднє ознайомлення з об'єктом досвіду через відвідування навчальних занять, бесіди з педагогами, вивчення шкільної документації. На цій основі визначають ідеї передового досвіду, уточнюють методи його вивчення;

в) теоретична підготовка. Особи, які вивчають передовий досвід, повинні знати існуючі теоретичні та методичні положення з цієї проблеми, що дасть змогу визначити ступінь новизни досвіду, з'ясувати педагогічні умови, які забезпечують його результативність;

г) основне вивчення досвіду. На цьому етапі збирають емпіричний матеріал, вивчають окремі ланки навчально-виховного процесу, організують контрольні експертизи (зрізи). Зібраний матеріал класифікують на типовий і випадковий, відтак його систематизують та узагальнюють;

г) визначення провідних педагогічних ідей досвіду. Ця робота полягає в аргументуванні і підкріпленні емпіричним матеріалом сформульованих на етапі теоретичної підготовки вихідних теоретичних положень. У процесі систематизації та узагальнення досвіду саме ці положення є основою визначення його провідних ідей, вироблення методичних рекомендацій щодо розв'язання досліджуваної проблеми, оцінювання перспективності досвіду.

Під час вивчення передового педагогічного досвіду з'ясовують сукупність методів педагогічної діяльності, особливості їх співвідношення та взаємодії, що забезпечують результат і визначають педагогічну майстерність автора досвіду. Важливо мати чіткі критерії передового педагогічного досвіду, що дає змогу розглядати його не як випадкове явище, а як систему діяльності, а також умови формування досвіду, що допоможе

зробити висновок про можливість його відтворення. Необхідно також визначитися і щодо засобів вивчення, поширення та популяризації передового педагогічного досвіду.

Формами і методами втілення передового досвіду є: відкриті уроки та інші заняття; усні повідомлення результатів вивченого, узагальнення передового педагогічного досвіду у виступах педагогів у школі, на нарадах, курсах, семінарах представників народної освіти; письмові повідомлення результатів вивченого, узагальнення передового педагогічного досвіду у формі методичних листів, методичних розробок, статей у газетах і журналах, видання брошур, монографій, збірників матеріалів конференцій і семінарів; наочно-демонстраційна популяризація передового педагогічного досвіду – організація виставок, спеціальні стенди при методкабінетах та ін.

Дієвість передового педагогічного досвіду забезпечує органічна взаємодія педагогічної науки та шкільної практики, яка застерігає вчителів від випадковостей і помилок у пошуках нових методів навчання та виховання.

У досвіді педагогів-новаторів чітко простежуються індивідуальні ознаки, які вирізняють їх педагогічну діяльність, розкривають індивідуальність. Немало у їхній роботі й спільних ознак. У своїй основі вони мають такі ідеї педагогіки співпраці: використання різноманітних стосунків у колективі з виховною метою; обмірковування форм і методів роботи з таким розрахунком, щоб діти взаємовиховувалися; прищеплення учням уміння аналізувати свою діяльність і стосунки; єдність педагогів і учнів у навчально-виховному процесі; навчання без примусу; оптимістичний погляд на учня, його можливості; формування в учня об'єктивної самооцінки і ставлення до навколишньої дійсності [2]

Із врахуванням порад науковців (В. Крижко, С. Максимюк, П. Підкасистий, Є. Павлютенков та ін.) узагальнений опис передового досвіду включав три частини. У першій з них була представлена цілісна система педагогічних дій, у сукупності яких виявлялася сутність педагогічного досвіду. У другій частині цього опису чітко доводилась його ефективність і результативність. Третя частина була присвячена розкриттю переваг зазначеного досвіду перед традиційними методиками, а також висвітленню перспектив його використання у широкій педагогічній діяльності. Крім опису, оформлювалася також картотека ППД. На вказаному етапі науково-методичної діяльності викладачів медичного училища щодо узагальнення передового педагогічного досвіду широко застосовувалися теоретичні методи науково-дослідної діяльності: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, “мозковий штурм”, моделювання та ін. Узагальнення результатів передового педагогічного досвіду відбувалося через різні форми науково-методичної роботи: засідання педагогічної, адміністративної й науково-методичної ради, організаційно-методичної, циклових і предметних комісій, методичних об'єднань, методичні виставки, методичні бюлетені, засідання “школи викладача-початківця” й школи передового досвіду, науково-методичні конференції, психолого-педагогічні консиліуми, інструктивно-методичні наради, творчі зустрічі, майстер-класи тощо [1].

Процес передачі педагогічного досвіду є найголовнішим інструментом соціалізації особистості. Це проявляється у неможливості розвитку суспільства без транслявання здобутків, в тому числі, і педагогічних, від одного покоління до іншого.

Список використаної літератури

1. Лебединець Т.М. Організація вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду в рамках медичних училищ / Лебединець Т.М. – Харківське медичне училище . – 2007р
2. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с. – (Серія «Альма-матер»).